

Пад Гародняй, над Нёманам карані

Менавіта праз мастацкія вобразы (літаратура, кіно, фота, песні...), як разважаюць некаторыя псіхологі, мы глыбей спасцігаем невядомыя раней мясціны, людзей з іншых краін. Так, пэўна, фармуецца ў нас нейкі падмурак, першасная матрыца “краінаўспрымання”, “народаўспрымання” — і з яе пазней вырастае больш цэласная карціна. Таму знаёміць замежнікаў, а найперш суседзяў з лепшымі набыткамі айчыннай літаратуры надзвычай важна. Святлана Воцінава глыбока даследуе абставіны жыцця, творчасці ды й саму шматгранную творчасць Элізы Ажэшкі, знакамітай пісьменніцы з беларуска-польскага памежжа. Святлана піша эсэ, артыкулы, чытае лекцыі, прысвечаныя той жыхарцы Гародні (цяпер Гродна), якая хоць і пісала па-польску, але ж, як кажуць, на мясцовым жыццёвым матэрыяле. Нагадаем, пані Ажэшчына (ад нараджэння Эльжбета Паўлоўска — Elzbieta Pawlowska) была родам з вёскі Мількаўшчыны, што за 40 кіламетраў ад Гродна. Маладою, у 16 гадоў аддала яе замуж за памешчыка з-пад Кобрына Пятра Ажэшку.

У інтэрнэце выстаўлена лекцыя Святланы Воцінавай “БАГУШЭВІЧ V&S АЖЭШКА: дыспазіторый айчыннасці ў беларускай літаратуры”: <https://www.youtube.com/watch?v=Sp361G24C70>. А тэкст пра тое, што ў Маскве выходзіць новае выданне Элізы Ажэшкі, быў дасланы ў нашу рэдакцыю. Мы ў Святланы пацікаваліся: якое дачыненне да Беларусі мае згаданы ў тэксце перакладчык Дзмітрый Касаткін. І высветлілі: адсюль яго родавыя карані. Прыводзім цытату з ліста Дзмі-

трыя — Святлане дасланага й нам перасланага: “Напишете, что мой дед, который оказал на моё становление огромное влияние, родился в Минске в 1910 году, так как его отец служил в 119-м Коломенском полку. И жили они прямо напротив железнодорожного вокзала на улице Коломенской, которой давно уже нет. А крестили моего деда в полковой церкви 119-го Коломенского и 120-го Серпуховского полков, которую,

Дзмітрый Касаткін выступае на Ажэшкаўскіх чытаннях у Мінску

слава Богу, минчане востановілі вместе с мемориальным кладбищем. Там, кстати, похоронен один мой дальний родственник по фамилии Липень, участник Русско-Турецкой войны. Мать моего деда была коренной минчанкой... Сейчас точно не помню, но, наверное, в трёх поколениях. А прадед мой отличился в Первую мировую в феврале 1915-го: в боях под Гродно, в битве за высоту 100.3 у деревни Ратичи. Получил

два ордена: “Анну на шею” (второй степени с крестом и бантом) и Св. Станислава третьей степени. Это за то, что уцелел там и не сошёл с ума позже, как большинство участников тех двухнедельных боёв”. Яшчэ Дзмітрый паведамляе, што сам асвойвае, дзякуючы Святлане Воцінавай, пераклад з беларускай мовы на рускую.

Тут варта ўдакладніць: згаданыя ў тэксце могілкі — Вайсковыя. Нароўні з Кальварыйскімі гэта адзін з найстарэйшых некропаляў у межах Мінска. Дзякуючы 119-га пяхотнага Каломен-

нікаў іх быў Дзмітрый Касаткін, камерцыйны дырэктар расійскага выдавецтва “Художественная литература”. Госць раскажаў, што неяк яму падарылі старое, патропанае выданне 1881 года: раман “Меир Езофович”. Пазней аказалася: гэты ж твор у іншых перакладах на рускую мову “гучыць” па-рознаму: кожны варыянт змяняў ідэю рамана, падпарадкоўваў яе спецыфіцы часу, рэвалюцыйнай ці іншай сітуацыі. Выданне-2020 — гэта ўзяты за аснову тэкст 1881 года, на які накладзены тэкст з дапоўненага самой Элісай Ажэшкай рамана (з 1882 года). Як паведамляў Дзмітрый Касаткін, у дапрацаваным выглядзе фінал у твора іншы, ёсць шматлікія дэталі, апісанні, што робяць твор яшчэ больш прыгожым.

І яшчэ пра Дзмітрыя Касаткіна, які мае моцныя карані ў родзе Ліпеняў — а такіх у Беларусі шмат. У масквіча ёсць копія прывілея, дакумента: “Выпись из Литовской Метрики от 12 марта 1602 г. привилея польского короля Жигимонта III боярину Кузьме Липеню на подтверждение владения именем Липенево Ошмянского повета от 6 ноября 1589 г., представленная 7 июня 1738 г. Войтехом Липенем в Минский городской суд”. Мае Дзмітрый Аляксандравіч і ўнікальныя дакументы, датычныя згаданай Бітвы пад Рацічамі ў лютым 1915 года. Гэта, на яго думку, амаль невядомая бітва, хоць і помнік паставілі там, і пісалі пра яе — але ж павярхоўна. Ну, дасць Бог, і да гэтай тэмы звернемся. Заслугоўвае вялікай павагі, што чалавек не проста памятае пра свае родавыя карані — працуе на карысць гістарычнай Бацькаўшчыны, святой зямлі сваіх продкаў.

Іван Ждановіч

скага палка знакавай была царква Аляксандра Неўскага, узведзеная ў 1898 годзе. Унутры храма ёсць пліты з імёнамі 118 беларусаў з ліку воінаў Каломенскага палка й артбрыгады, якія загінулі на Руска-турэцкай вайне.

На сайце Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі знайшоўся тэкст пра Ажэшкаўскія чытання, што прайшлі ў 2019-м да 178-х угодкаў пісьменніцы. Адным з удзель-